

LUCIAN PÄIVÄ

Joulukuun kolmastoista on katolisessa pyhimyskalenterissa Pyhän Lucian muistopäivä. Aikanaan joulukuun kolmastoista tai neljästoista päivä oli vuoden pimein ja yö oli vuoden pisin. Juliaanisen kalenterin mukaan nimittäin talvipäivänseisaus osui 1300-luvulla juuri tähän aikaan. Yön arveltiin olevan niin pitkä, että sanottiin: ”Lutun yö ja Annan aatto, kukko kolmesti orrelta putoaa.” Tällöin Neitsyt Marian äidille Annalle omistettu päivä oli Suomessa 15.12. Annan päivä siirrettiin yhdeksänten päivään 1600-luvun lopulla, mutta sanonnoissa muistettiin vielä vanhaa Annan päivää, esimerkiksi ”Leipä-Annasta yhdeksän yötä jouluun”. Leipä-Annalla tarkoitettiin joululeipomusten alkamista. Myös jouluolut pantiin Annan päivänä: ”Annana oluet pannaan, juh-lana joukolla juodaan.” Ruotsissa ja Saksassa nimenomaan Lucian aattoyötä on pidetty vuoden pisimpänä yönä, joka on niin pitkä, että lehmä nälissään jyr-sii parsipalkin kolmasti poikki.

Lucian nimi viittaa valoon, ja vuoden pimeimpänä aikana valontuoja Lucia oli enemmän kuin tervetullut. Valo torjui kaikenlaista pahuutta ja noituutta, jotka olivat vaarana erityisesti vuoden pimeimpänä yönä. Tämä oli maagista aikaa, joten nuoret naiset saattoivat joskus myös kysyä Lucialta vihjettä tulevas-ta puolisoista. Kansanomaisesti Lucia on Suomessa ollut Lussi, Luttu tai Lukki, mikä näkyy tähän päivään liittyneissä sanonnoissa.

PYHÄ LUCIA

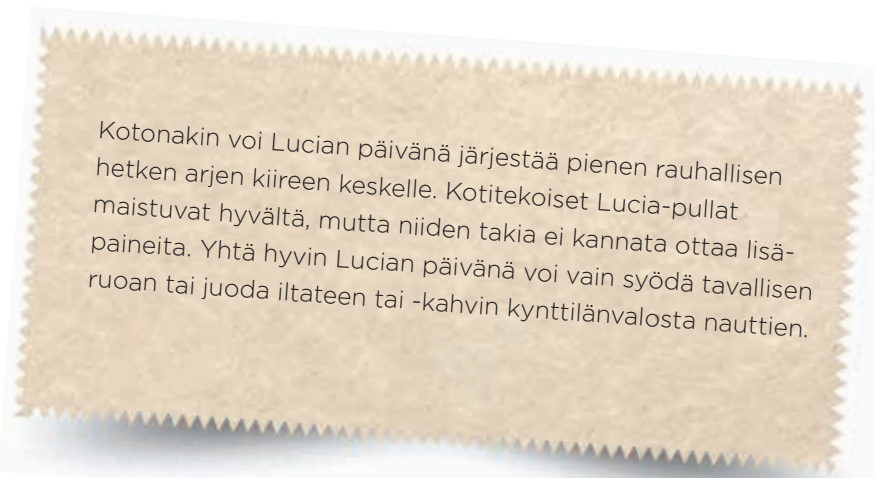
Pyhä Lucia syntyi vuonna 283 Sisiliassa ja koki marttyyrikuoleman joulukuun kolmantenatoista vuonna 304. Häntä pidetään erityisesti näkövammaisten py-himyksenä, mikä liittyy erääseen legendaan hänen elämästään. Tämän legen-

dan mukaan Lucian sinnikäs ei-kristitty ihailija oli erityisen ihastunut Lucian kauniisiin silmiin, joten lopulta Lucia repi silmät päästään ja lähetti ne lautasella kosijalle, joka järkyttyi niin, että kääntyi kristinuskoon. Neitsyt Maria antoi Lucialle uudet, vielä kauniimmat silmät. Toisen tarinan mukaan Luciaa kidutettiin ennen surmaamista kaivamalla häneltä silmät päästä. Erään tarinan mukaan Lucian äiti oli vakavasti sairas, ja Lucia rukoili hänen puolestaan. Äiti parani, ja Lucia kääntyi kristinuskoon ja luovutti suuren omaisuutensa köyhille. Lucian sulhanen ei pitänyt tästä ja antoi tytön ilmi. Kun Lucia kieltäytyi rukoilemasta muita jumalia, hänet tuomittiin vietäväksi ilotaloon, mutta häntä ei saatu liikkumaan edes härkien vetämänä. Hänet yritettiin polttaa, mutta tuli ei syttynyt. Lopulta hänet surmattiin miekalla. Luciasta on olemassa monenlaisia legendoja, mutta varmoja tietoja hänen elämästään ei juuri ole.

Marttyyrineito Lucian palvonta levisi pohjoismaihin jo keskiajalla ja nimi säilyi myös protestanttisessa almanakassa. Lucia oli suomenkielisessä almanakassa vuoteen 1929, jolloin Lucian paikalle tuli Seija; ruotsinkielisessä almanakassa Lucia-nimi säilyi. Ruotsissa Luciaan liittyvistä tavoista on tietoja jo 1600-luvulta. Koulussa vietetyistä Lucian päivän juhlista on mainintoja Tukholmasta 1740-luvulta, ja Tukholmassa järjestettiin ensimmäiset Lucia-neitovaalit vuonna 1928. Suomen puolella kerrotaan Porvoossa järjestetyn Lucia-juhlan 1860-luvulla, ja Turussa on tietävästi esiintynyt Lucia-neito vuonna 1898. Helsingissä Lucia-kulkue nähtiin ensimmäistä kertaa vuonna 1930.

Kotonakin voi Lucian päivänä järjestää pienen rauhallisen hetken arjen kiireen keskelle. Kotitekoiset Lucia-pullat maistuvat hyvältä, mutta niiden takia ei kannata ottaa lisäpaineita. Yhtä hyvin Lucian päivänä voi vain syödä tavallisen ruoan tai juoda iltateen tai -kahvin kynttilänvalosta nauttien.

Suomessa on vuodesta 1949 valittu vuosittain Folkhälsanin ja *Huvudstadsbladetin* yleisöäänestyksellä Lucia-neito, joka kruunataan Helsingin Tuomiokirkossa, ja myös muilla paikkakunnilla valitaan omia Lucia-neitoja. Lucian päivän vietto on ruotsalainen tapa, ja Suomessakin se on erityisen vahvasti ruotsinkielisten juhla, vaikka Lucioita nykyään valitaan myös monissa suomenkielisissä kouluissa.

Lucia-neidon puku on valkoinen, ja siinä on punainen vyö. Valkoinen puku viittaa puhtauteen, punainen vyö Lucian marttyyrikuolemaan. Päässä oleva kynttiläkruunu tuo valoa vuoden pimeimpään aikaan. Ruotsinkielisissä kodeissa perheen tytär saattoi tuoda valkopukuisena ja kynttiläkruunu päässään vanhemmilleen vuoteeseen tarjottimella Lucian päivän pullia, *lussekatter*.

NYKY-LUCIAT

Nykyään talvipäivänseisaus ei enää osu Lucian päivän seudulle, mutta melkoi-sen pimeää silloin kuitenkin on. Suuressa osassa Suomea ei useinkaan ole jou-lukuun puolivälissä lunta, joten maailma on harmaa ja päivänvalon aika lyhyt. Lucian tuoma valo ja ilo on siten nykyihmisellekin tervetullutta.

Nykyään Lucian päivä huomioidaan melko yleisesti kouluissa ja päiväko-deissa, myös suomenkielisissä. Laulava Lucia-kulkue kiertää sairaaloissa, van-hainkodeissa ja virastoissakin ilahduttamassa ihmisiä. Monissa paikoissa Lucia neitoineen voi tulla henkilökunnan joukosta, mutta yhtä hyvin esitys on voitu tilata muualta, esimerkiksi pientä maksua vastaan lähiseudun koulusta.

LUSSEKATTER ELI LUCIAN PÄIVÄN PULLAT

- 150 g voita
- 5 dl maitoa
- 1½ dl sokeria
- 50 g (paketti) hiivaa
- 0,5 g (1 pussi) sahramia
- ½ tl suolaa
- noin 15 dl vehnä jauhoja
- koristeluun rusinoita,
- voiteluun kananmunaa

Sulata voi kattilassa. Lisää maito ja lämmitä kädenlämpöiseksi. Lisää sokeri ja siihen sekoitettu sahrami ja suola. Sulata hiiva pieneen nestetilikkaan. Lisää jauhot vähitellen ja vaivaa taikinaksi. Anna taikinan nousta huoneenlämmössä tunnin verran. Laita rusinat likoamaan vesitilikkaan (vedessä kostunut rusina pysyy parempana uunissa). Muovaa taikinasta pötköjä ja leivo pullat halutun muotoisiksi. Tavallisin on s-kirjaimen muotoinen pulla, mutta vakiintuneita muotoja on monia muitakin. Useimmiten pullissa on kiemuroita, joiden keskelle laitetaan voitelun jälkeen koristeeksi rusina. Anna pullien levätä puolisen tuntia ennen paistamista. Paista 225 asteessa noin 6–8 minuuttia.